

การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา

The Development of Participation Community Based Tourism in Khlongkhuean Sub-district, Chachoengsao Province

ครรชิต มาระโกชน¹ รัชฎาพร วงษ์โสพนากุล¹ ภาณุวัฒน์ ธัมมิกนันท์¹
ไตรภพ โคตรวงษา¹ ทักษิณาภ สมบูรณ์¹ กรรณิกา สุภาภา² จุฑาพร แก่นอ้วน³
สาขาวิชาการท่องเที่ยว คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์¹
วิทยาลัยชุมชนตราด จังหวัดตราด²
องค์การบริหารส่วนตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา³

Abstract

The objectives of the research were : (1) to survey and collect tourism resources data of tumbon Khlongkhuean, Chachoengsao Province, (2) to study the guideline of participation community based tourism management of tumbon Khlongkhuean, Chachoengsao Province and 3) to convey the knowledge of community tourism management to tourism beneficiaries of tumbon Khlongkhuean. The process in the study involved both qualitative and quantitative research methods with participatory action research based on the data conducted through tourism resource audit sheet, interview and questionnaire. The outcome of research revealed that :

1. The important tourism resources of tumbon Khlongkhuean are Cultural and agro-tourism learning route, Bangpakong River, Mango Orchards, Dhewarut Temple, Khlongkhuean Temple, Bankluy Temple, Kum Vimarn Din, Dheva Resort and Khlongkhuean Home stays.

2. The requirement for community tourism development needed to develop a community selling point for consolidate and distribute tourists into the area. To promote home stay to standards. And develop a model of local goods with tourism to promote tourism marketing. Presentation of Mango Products to Identify and the development of tourist sites to meet the standards of hospitality.

3. The transfer of knowledge on the management of tourism by the community to tourism beneficiaries of tumbon Khlongkhuean found that most participants were female. Most of them were between 30-39 years old and over 60 years old. Single and graduated status in upper secondary/vocational high school. Most of them were farmer, Earnings per month were lower than 10,000 baht. The level of knowledge and understanding of the participants increased from a moderate to a high level.

Keywords : Community Based Tourism, Tumbon Khlongkhuean, Chachoengsao Province

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา 2) เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา และ 3) เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนแก่กลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยว และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมด้วยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับการวิจัยแบบมีส่วนร่วม เครื่องมือที่ใช้ใน

การวิจัย คือ แบบสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยว แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถามก่อนการฝึกอบรมและแบบสอบถามหลังการฝึกอบรม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติพรรณนา และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

1. ตำบลคลองเขื่อนมีทรัพยากรการท่องเที่ยว ประกอบไปด้วย เส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตร นิเวศและวัฒนธรรม ซึ่งประกอบด้วย แม่น้ำบางปะกง สวนมะม่วง วัดเทวารุทธาราม วัดคลองเขื่อน วัดบ้านกล้วย มณฑปวัดบ้านกล้วย คุ่มวิมานดิน เควา รีสอร์ท รวมถึงที่พักแรมโฮมสเตย์

2. ความต้องการในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนต้องการให้มีการพัฒนาจุดขายสินค้าของชุมชน เพื่อรวมสินค้าและกระเจายนักท่องเที่ยวเข้าสู่พื้นที่ ต้องการให้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ให้เข้าสู่มาตรฐาน และต้องการพัฒนารูปแบบของสินค้าของท้องถิ่นร่วมกับการท่องเที่ยว ต้องการให้มีการส่งเสริมด้านการตลาดการท่องเที่ยว การนำเสนอผลิตภัณฑ์มะม่วงให้มีอัตลักษณ์ และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานในการต้อนรับนักท่องเที่ยว

3. การถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนแก่กลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยวและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 30-39 ปี และ 60 ปีขึ้นไป สถานภาพโสด จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. มีอาชีพเกษตรกร มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท โดยระดับความรู้ความเข้าใจที่มีก่อนและหลังการฝึกอบรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่มีระดับความรู้ความเข้าใจในการอบรมเพิ่มขึ้นจากระดับปานกลางเป็นระดับมาก

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวของจังหวัดฉะเชิงเทรามีความโดดเด่นเนื่องจากมีทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรวัฒนธรรมที่หลากหลาย เหมาะแก่กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นอย่างยิ่ง จังหวัดฉะเชิงเทรามีแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพและแนวโน้มที่จะได้รับการพัฒนาส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว มีทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว (ครรชิต มาระโกษณ์, 2555) การท่องเที่ยวได้สร้างรายได้ให้กับจังหวัดฉะเชิงเทราเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยเพิ่มขึ้นร้อยละ 6.4 จากปี พ.ศ. 2558 โดยในปี พ.ศ. 2559 สร้างรายได้จำนวนมากถึง 4,240 ล้านบาท จากนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 547,190 คน (สำนักงานสถิติจังหวัดฉะเชิงเทรา, 2561)

ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรามีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ เช่น คุ่มวิมานดิน เควา รีสอร์ท และมีเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่น่าสนใจทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในพื้นที่อย่างต่อเนื่องนำไปสู่การเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและกระจายรายได้ให้กับชุมชนจากการท่องเที่ยว ทั้งนี้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะต้องมีการดำเนินการอย่างรอบคอบและต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาให้พื้นที่ของตำบลคลองเขื่อนมีความยั่งยืนในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับสิ่งที่จะกระทบต่อชุมชนในอนาคตเมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตในชุมชน

คณะนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์เพื่อทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้ตำบลคลองเขื่อน” ในปี พ.ศ. 2558 เพื่อพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ตำบลคลองเขื่อนทำให้เกิดเส้นทางท่องเที่ยว “สิ่งดีดีที่คลองเขื่อน” เป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับสถานที่ท่องเที่ยว และผู้ประกอบการท่องเที่ยว โดยผลการศึกษาวิจัยพบว่า ตำบลคลองเขื่อนมีทรัพยากรบุคคลที่มีความพร้อมในการต้อนรับนักท่องเที่ยว และมีผู้ประกอบการที่มีความสนใจในด้านการท่องเที่ยว ทั้งสองปัจจัยนี้จะเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนให้เป็นไปในทิศทางที่ดี โดยชุมชนตำบลคลองเขื่อนได้มีการรวมกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวในพื้นที่จัดตั้งเป็นองค์กรภายในชุมชนเพื่อการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลคลองเขื่อนในรูปแบบของ “คณะทำงานขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงเกษตร นิเวศและวัฒนธรรมของตำบลคลองเขื่อน” โดยมีการจัดแบ่งผู้รับผิดชอบกิจกรรมการท่องเที่ยวในแต่ละด้านเพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวของตำบลคลองเขื่อน (ครรชิต มาระโกษณ์ และทักษิณาภรณ์, 2558) ในการรวมกลุ่มเพื่อการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวนี้เป็นการเริ่มต้นของการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนซึ่งเป็นการเริ่มต้นทำงานกับชุมชนโดยหน่วยงานหลักของการทำงานในพื้นที่ คือ องค์การบริหารส่วนตำบลคลองเขื่อนที่มีความคาดหวัง

ที่จะให้เกิดการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวที่เป็นรูปธรรม โดยการศึกษาวิจัยขยายผลงานวิจัยที่ได้ทำไว้ให้มีความหลากหลายในด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวและรูปแบบการท่องเที่ยวที่นอกเหนือจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพียงอย่างเดียวเกิดเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีความยั่งยืนและสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนให้การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในพื้นที่ตำบลคลองเขื่อนนั้นเกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วมจากประชาชนในพื้นที่ ผู้นำชุมชน หน่วยงานภาครัฐทั้งในและนอกพื้นที่อย่างแท้จริง

คณะนักวิจัยจึงมีแนวคิดที่จะส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลคลองเขื่อนให้มีความพร้อมในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวในฐานะของผู้ที่เป็นเจ้าบ้านและเป็นผู้บริหารจัดการพื้นที่ของตนเอง โดยมีแนวคิดที่จะดำเนินการศึกษาวิจัยโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อเติมเต็มสิ่งที่ชุมชนต้องการโดยการวิจัยแบบมีส่วนร่วมที่มีการศึกษาบริบทของพื้นที่ การประชุมกลุ่มย่อย การฝึกอบรมเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ การทัศนศึกษาดูงาน การสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างไม่เป็นทางการ และการประเมินผล โดยความร่วมมือระหว่าง องค์การบริหารส่วนตำบลคลองเขื่อน ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการท่องเที่ยวชุมชนตำบลคลองเขื่อน และคณะนักวิจัยเพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อให้ชุมชนตำบลคลองเขื่อนมีศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยว อันจะนำไปสู่การเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและกระจายรายได้ให้กับชุมชนจากการท่องเที่ยวก่อให้เกิดความยั่งยืน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการพัฒนาบุคลากรเพื่อสนับสนุนกิจกรรมในพื้นที่ท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีการพัฒนาแบบคู่ขนานทั้งด้านปัจจัยสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานและด้านความสามารถในการจัดการของบุคลากรเพื่อรองรับการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนเพื่อสร้างมาตรฐานการบริการและยึดหลักการมีส่วนร่วมสอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัดในประเด็นยุทธศาสตร์ด้านส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐาน และยึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยตอบสนองต่อพันธกิจหลักของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์ด้านการบริการวิชาการแก่สังคมและชุมชน

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา

3. เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนแก่กลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยว และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลคลองเขื่อน

แนวคิดทฤษฎี

การท่องเที่ยว คือ การเดินทางเพื่อกิจกรรมทางการท่องเที่ยวด้วยความสมัครใจ โดยไม่แสวงหารายได้ ซึ่งอาจเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่พักค้างคืน หรือมีการพักค้างคืนก็ได้ โดยกิจกรรมทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความประทับใจ การบริการ และการสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว (Mill, 1990) โดยมีสถานที่ และกิจกรรมที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยว ผู้คนในท้องถิ่น และผู้ให้บริการทางการท่องเที่ยว โดยการตอบสนองต่อพฤติกรรม ความคิดเห็น และความต้องการของนักท่องเที่ยว (Leiper, 1995) ซึ่งการท่องเที่ยวนั้นประกอบด้วยปัจจัยหลัก 3 ประการ คือ การเดินทาง การพักค้างแรม และการกินอาหารนอกบ้าน (นิศา ชัชกุล, 2550)

การท่องเที่ยวจัดเป็นภาคบริการที่สร้างรายได้หลักของประเทศ โดยอาศัยความโดดเด่นและความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นไทย โดยเฉพาะการท่องเที่ยวภายในประเทศที่ส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจของท้องถิ่นทำให้เกิดการกระจายรายได้สู่ประชาชนในพื้นที่สร้างงานสร้างอาชีพ และทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม อันนำมาซึ่งความสมัครสมานสามัคคี ประเวศ วะสี (2544) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเป็นจุดคานงัดที่นำไปสู่การพัฒนาทั้งหมดในสังคมซึ่งมีเรื่องเศรษฐกิจ จิตใจ ครอบครัว ชุมชน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม สุขภาพ การศึกษาและการเมืองที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ซึ่งสอดคล้องกับสันติชัย เอื้อจงประสิทธิ์ (2550) ที่กล่าวว่า การท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยในแง่เศรษฐกิจนั้น การท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้ในรูปเงินตราต่างประเทศ ซึ่งจะช่วยในการปรับดุล การชำระหนี้ของประเทศ สร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ กระบวนการท่องเที่ยวและกีฬา (2554) กล่าวว่า แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559 ได้ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวโดยเฉพาะการท่องเที่ยวชุมชนที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อนำไปสู่การต่อยอดในการสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่ม โดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม เอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมและวิถีชีวิตของชุมชนในท้องถิ่นเป็นสำคัญ

พิมพ์ระวี โจรนรุ่งส์ตย์ (2553) กล่าวว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism) คือ การท่องเที่ยวที่ชุมชนเป็นผู้กำหนดกระบวนการ ทิศทาง และรูปแบบการท่องเที่ยวของตนเอง ชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยวต่างๆ และ

มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว ซึ่งการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นมีจุดขายหลากหลายทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต การอนุรักษ์ รวมทั้งมีการพัฒนารูปแบบเพื่อสร้างความยั่งยืนสู่คนรุ่นลูกหลานและเกิดประโยชน์แก่ท้องถิ่นอย่างแท้จริง สอดคล้องกับสินธุ์ สโรบล และคณะ (2556) ที่กล่าวว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นแนวทางในการท่องเที่ยวแนวทางหนึ่ง ซึ่งได้รับความสนใจอย่างมากในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของโลก หัวใจสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การมีส่วนร่วมของชุมชน อันรวมถึงกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งชาวบ้านเป็นผู้ดำเนินการการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น

การท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ ทางเลือกในการจัดการท่องเที่ยวที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของการท่องเที่ยวบนฐานคิดที่ว่าชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตและวิถีการผลิตของชุมชนมาใช้เป็นต้นทุน หรือปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม รวมทั้ง มีการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถ ในการดำเนินงานตั้งแต่การตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินงาน การสรุปบทเรียน โดยเน้นให้เกิดความยั่งยืนสู่คนรุ่นลูกหลานและเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น ตลอดจนคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติเป็นสำคัญ

การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม หรือการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเชิงประยุกต์ (Applied Participatory Action Research : PAR) เป็นระเบียบวิธีการวิจัยแนวใหม่ที่ได้รับความสนใจในการนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาประเทศมากขึ้น ซึ่งเป็นการผสมผสานการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (participatory research) กับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) รวมถึงวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) เข้าด้วยกันเพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นจากการลงมือปฏิบัติควบคู่กับการวิจัยและตลอดจนกระบวนการในการศึกษาปัญหาชุมชน วิเคราะห์ปัญหา วางแผนปฏิบัติและติดตามประเมินผลจะต้องคำนึงถึงการสร้างความร่วมมือระหว่างนักวิจัย ผู้เชี่ยวชาญชุมชน ประชาชน และองค์กรที่เกี่ยวข้องให้เป็นเครือข่ายแห่งการร่วมมือในทุกขั้นตอนของการวิจัย กระบวนการในการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมจะส่งผลโดยให้ชาวบ้านในพื้นที่ที่ทำการศึกษาวิจัยได้รับประโยชน์จากการเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัย ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม มี 3 ฝ่ายหลักประกอบไปด้วย ชาวบ้าน นักวิจัย และนักพัฒนา (ขอบ เข้มกลัด และโกวิท พวงงาม, 2547)

1. ชาวบ้าน เป็นตัวแทนของชุมชนผู้รู้และเข้าใจความต้องการหรือสาเหตุของปัญหาภายในชุมชนอย่างแท้จริง รวมทั้งชาวบ้านยังเป็นผู้ที่รู้ถึงทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติและทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นแหล่งรวมของภูมิปัญญาชาวบ้าน และเป็นต้นทุนทางสังคมภายในชุมชนที่มีอยู่และสามารถนำออกมาพัฒนาก่อให้เกิดประโยชน์กับชุมชนได้

2. นักวิจัย เป็นตัวแทนของนักวิชาการที่สนใจในการพัฒนา คือ บุคคลที่นำความรู้และระเบียบวิธีมาพัฒนาชุมชน สร้างชุมชนให้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งมีใช้ผู้สั่งให้ผู้ถูกวิจัยปฏิบัติตามเพียงอย่างเดียวดังอดีต หากเป็นการเสริมสร้างประสบการณ์การวิจัยให้กับชาวบ้านเพื่อให้ประชาชนเรียนรู้และนำไปสู่ชุมชนที่เข้มแข็ง

3. นักพัฒนา เป็นตัวแทนของรัฐบาล หรือองค์กรพัฒนาเอกชน นักพัฒนานี้จะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการเป็นเครือข่ายและผู้ประสานงานเครือข่ายที่สำคัญในการสนับสนุนการดำเนินการต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา

ขอบเขตด้านพื้นที่ที่ศึกษาและระยะเวลา การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตพื้นที่ศึกษาในตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยกำหนดช่วงเวลาที่ศึกษา ในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2560 ถึงเดือนมกราคม พ.ศ. 2561

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ

- ทรัพยากรการท่องเที่ยวของตำบลคลองเขื่อน
- ความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการท่องเที่ยวที่มีต่อปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนตัวแปรตาม

- การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่ตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยใช้การวิจัยแบบผสมระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ร่วมกับการวิจัยแบบมีส่วนร่วม

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ

1) เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในตำบลคลองเขื่อน

2) ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลคลองเขื่อน

3) บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลคลองเขื่อน

ตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ

1) เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในตำบลคลองเขื่อน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ผู้วิจัยเลือกตัวอย่าง จำนวน 5 คน

2) ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวในชุมชน ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลคลองเขื่อน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ผู้วิจัยเลือกตัวอย่างจำนวน 15 คน เพื่อเลือกบุคคลที่มีความรอบรู้ในการให้ข้อมูล (Key informant) เพื่อทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (พีรสิทธิ์ คำนวนศิลป์ และศุภวัฒน์กร วงศ์นาวสุ, 2550)

3) บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในตำบลคลองเขื่อนที่คัดเลือกโดยเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่จำนวน 40 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือชิ้นที่ 1 แบบฟอร์มแบบสำรวจทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว พัฒนาโดยสถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ประสานมิตร) เป็นเครื่องมือที่ใช้สำรวจและประเมินทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยวในเขตตำบลคลองเขื่อน

เครื่องมือชิ้นที่ 2 แบบสัมภาษณ์ เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสนทนาแบบกลุ่ม (Focus group) เป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) เจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว และผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วยเนื้อหา 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 สถานการณ์ในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลคลองเขื่อน ส่วนที่ 3 ความต้องการในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่ตำบลคลองเขื่อน และส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

เครื่องมือชิ้นที่ 3 แบบสอบถามก่อนการฝึกอบรมและแบบสอบถามหลังการฝึกอบรม เป็นเครื่องมือที่ใช้ศึกษาความคิดเห็นของผู้เข้ารับการอบรมเพื่อถ่ายทอดความรู้ด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน คณะผู้วิจัยได้ออกแบบสอบถามโดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ซึ่งมี

คำตอบให้เลือก 5 ระดับ โดยประยุกต์ใช้เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยของคูรี วังศรีตนะ (2553) ดังนี้ 4.50-5.00 แปลว่ามากที่สุด 3.50-4.49 แปลว่า มาก 2.50-3.49 แปลว่า ปานกลาง 1.50-2.49 แปลว่า น้อย 1.00-1.49 แปลว่า น้อยที่สุด

การตรวจคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยนำแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของข้อคำถามโดยการตรวจสอบความชัดเจนของการใช้ภาษาและความครอบคลุมของเนื้อหาที่ต้องกรวัดผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบแบบสอบถาม ได้แก่

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กัญญา เอี่ยมพญา อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

2. ดร. สุขานารถ พัฒนวงศ์งาม อาจารย์ประจำคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

3. ดร. ปรีดาพร อารักษ์สมบูรณ์ อาจารย์ประจำคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

การตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยการนำเครื่องมือทดลองกับกลุ่มตัวอย่างที่มีความใกล้เคียงจำนวน 40 คน และนำแบบสอบถามมาหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาชได้ค่าเท่ากับ 0.97 ซึ่งมีค่าใกล้ 1 แสดงความน่าเชื่อถือได้ (กัลยา วาณิชยัญญา, 2548) จากนั้นปรับปรุงเครื่องมือให้มีความสมบูรณ์และนำเครื่องมือไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิเคราะห์ข้อมูลผลการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวของตำบลคลองเขื่อน ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์สถานการณ์ในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลคลองเขื่อน และความต้องการ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่ตำบลคลองเขื่อน ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และวิเคราะห์ความคิดเห็นของก่อนการฝึกอบรมและแบบสอบถามหลังการฝึกอบรม ด้วยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

การสำรวจข้อมูลทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลคลองเขื่อนจากการศึกษาทบทวนเอกสารทางวิชาการร่วมกับ การสำรวจข้อมูลในพื้นที่ตำบลคลองเขื่อน พบว่า ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวของตำบลคลองเขื่อนที่ได้จากการสำรวจ มีดังนี้ 1) ทรัพยากรธรรมชาติ คือ แม่น้ำบางปะกง 2) ทรัพยากรทางวัฒนธรรม คือ วัดเทวราชูทธาราม วัดคลองเขื่อน วัดบ้านกล้วย มณฑปวัดบ้านกล้วย และศูนย์วัฒนธรรมตำบลคลองเขื่อน 3) ทรัพยากรมหรหรรรมและปรากฏการณ์สำคัญ คือ งานฉลองมณฑปวัดบ้านกล้วย งานแห่หลวงพ่อบึงศรี

การแข่งขันกีฬา เปตองระดับตำบล งานสงกรานต์ งานประเพณี ทำบุญหลังบ้าน งานกฐิน และงานแข่งเรือ 4) ทรัพยากรด้านกิจกรรม คือ เส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตร นิเวศและวัฒนธรรม ตำบลคลองเขื่อน และคุ้มวิมานดิน 5) ทรัพยากรด้านบริการ คือ ที่พักแรม เตวา รีสอร์ท และที่พักแรมโฮมสเตย์ตำบลคลองเขื่อน ได้แก่ โฮมสเตย์บ้านลุงเดือน นางกานดา นายอำนาจ นายศุภมาศ นายบัณฑิต และนายวินัย 6) ทรัพยากรด้านท่องเที่ยวเชิงเกษตร คือ สวนมะม่วง บ้านขนมไทย ศูนย์เรียนรู้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ตลาดสินค้าเกษตรบ้านป่าเอมอร์ และหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบเฉลิมพระเกียรติ 84 พรรษา

การศึกษาแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่ตำบลคลองเขื่อนได้มีการจัดกิจกรรมการสนทนาแบบกลุ่ม 2 ครั้ง แบ่งเป็น ครั้งที่ 1 เป็นการสนทนาแบบกลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลคลองเขื่อน ประกอบไปด้วย นายกองค้ำการบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกองค้ำการบริหารส่วนตำบล เลขานุการองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้อำนวยการกองส่งเสริมการเกษตร ร่วมกับคณะนักวิจัย และครั้งที่ 2 เป็นการสนทนาแบบกลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลคลองเขื่อน ร่วมกับประธานและคณะกรรมการการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวตำบลคลองเขื่อน เจ้าหน้าที่จากสำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานพัฒนาชุมชน ร่วมกับคณะนักวิจัย พบว่าตำบลคลองเขื่อนมีการดำเนินกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวชุมชนในแต่ละพื้นที่แตกต่างกัน โดยพื้นที่หมู่ 3 มีการท่องเที่ยวในสวนมะม่วง มีวัดคลองเขื่อนเป็นจุดท่องเที่ยว มีวัดบ้านกล้วยที่มีมีคฤหบดีน้อยๆ ที่ได้รับการอบรมคฤหบดีที่ท้องถิ่นบรรยายข้อมูล มีโฮมสเตย์น้ำเดือนเป็นผู้นำในการเริ่มขยายการดำเนินงานด้านที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ มีพื้นที่หมู่ 5 ของก้านันสำเร็จเป็นแหล่งเรียนรู้เกษตรผสมผสาน และมีบ้านสวนสมุนไพรของอาจารย์ปราโมทย์ที่มีสมุนไพรหลากหลายชนิด การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่ตำบลคลองเขื่อน มีคณะกรรมการร่วมกันดำเนินงาน โดยมีสำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลคลองเขื่อนเป็นศูนย์กลางในการประสานงาน มีการจัดการผลประโยชน์จากกิจกรรมการท่องเที่ยวให้แก่สมาชิก มีการจัดสรรเงินบางส่วนเข้ากองทุน

ความต้องการในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่ตำบลคลองเขื่อน คือ ต้องการให้มีการพัฒนา จุดขายสินค้าของชุมชน มีจุดดูงานใหญ่ๆ รวมกันในหมู่บ้านเพื่อรวมสินค้าและกระจายนักท่องเที่ยวเข้าสู่พื้นที่ ต้องการให้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ให้เข้าสู่มาตรฐาน ต้องการให้มีการพัฒนารูปแบบของสินค้าของท้องถิ่นร่วมกับการท่องเที่ยว ต้องการ

ให้มีการส่งเสริมด้านการตลาดการท่องเที่ยว มีการจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ การสนับสนุนให้มีผู้จัดการด้านการท่องเที่ยว หรือผู้ที่ทำหน้าที่ดูแล ขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของชุมชน มีการนำเสนอของดีประจำอำเภอ ผลิตภัณฑ์ OTOP มะม่วงให้มีอัตลักษณ์ ต้องการให้มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานเดียวกัน ในการต้อนรับนักท่องเที่ยว ทำให้คณะนักวิจัยได้ข้อมูลที่จะนำไปสู่การออกแบบหลักสูตรในการฝึกอบรมเพื่อถ่ายทอดความรู้และพัฒนาบุคลากรในพื้นที่ตำบลคลองเขื่อน

คณะนักวิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนแก่กลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยว และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลคลองเขื่อน โดยคณะวิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ และประชุมคณะนักวิจัยร่วมกันเพื่อการออกแบบกิจกรรมการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลคลองเขื่อน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการถ่ายทอดองค์ความรู้และเพื่อพัฒนาบุคลากร เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลคลองเขื่อนให้มีองค์ความรู้ด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยการถ่ายทอดองค์ความรู้จากการศึกษาวิจัย จำนวน 3 วัน 2 คืน ซึ่งมีการบรรยายโดยวิทยากร ผู้เชี่ยวชาญจัดขึ้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลคลองเขื่อน และวิทยาลัยชุมชนตราด และจัดให้มีการศึกษาดูงานเพื่อเรียนรู้ด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ณ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านน้ำเขียว จังหวัดตราด การประเมินผลการฝึกอบรมจากผู้เข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งพบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 30-39 ปี และ 60 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด และจบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. อาชีพเป็นเกษตรกร มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท ความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ วิทยากรมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ที่เหมาะสม รองลงมาคือ ความเหมาะสมของสถานที่พักแรม มีระดับความเหมาะสมในระดับมากที่สุด และ ความพร้อมของสถานที่ฝึกอบรม แหล่งเรียนรู้ที่ศึกษาดูงาน มีระดับความเหมาะสมในระดับมาก ระดับความรู้อย่างที่มาก่อนและหลังการฝึกอบรม ของผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีระดับความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้นจากระดับปานกลาง เป็นระดับมากในแต่ละรายการ/ประเด็นการอบรม มีเพียงด้านการการต้อนรับและการเป็น เจ้าบ้านที่ดีเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีระดับความรู้ความเข้าใจก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรมเท่ากันในระดับมาก

ผลที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลคลองเขื่อน คณะกรรมการดำเนินงานด้าน

การท่องเที่ยวของตำบลคลองเขื่อนได้ร่วมกันกำหนดแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลคลองเขื่อนดังนี้

ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน ได้แก่

1. กิจกรรมเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว เช่น การสอยมะม่วง สอยหมาก การตกกุ้ง สุ่มกุ้ง ฆมกุ้งกำมGRAM กินกุ้ง การแปรรูปผลไม้ มะม่วงกวน การปั้นดิน สอยหมาก ตัดหมาก ฉေးหมาก การนั่งรถอีแต๊กชมสวน

2. กิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น การล่องเรือ กิจกรรมการปลูกต้นลำพูแนวตลิ่งแม่น้ำบางปะกง

3. การส่งเสริมการท่องเที่ยวสวนสมุนไพร การรักษาสุขภาพ

4. กิจกรรมด้านการส่งเสริมอาชีพ เช่น การจัดทำสินค้าของที่ระลึกของตำบลคลองเขื่อน เช่น การทำไม้กวาด การทำดอกไม้จันทร์

5. ด้านโบราณสถาน ได้แก่ มณฑปวัดบ้านกล้วย หลวงพ่อรอด วัดคลองเขื่อน

6. ด้านการเกษตร การทำนา การทำสวนมะม่วงคุณภาพ

7. ด้านการพักผ่อนแบบโฮมสเตย์ โดยการส่งเสริมให้มีการพักผ่อนร่วมกับการรับประทานอาหารพื้นบ้านของท้องถิ่น เช่น ท่อหมกปลาช่อน แกงขี้เหล็ก ต้มยำกุ้งแม่น้ำ ขนมหม้อแกง ขนมชั้น กาละแม กระจ่างสารท ลูกจากลอยแก้ว ขนมจาก เป็นต้น

ด้านการกำหนดกติกาในการมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวในชุมชนตำบลคลองเขื่อน ได้แก่

1. การรักษาความสะอาด

2. การแต่งกายให้สุภาพ

3. ไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

4. ไม่เล่นการพนัน

5. ไม่ส่งเสียงดังรบกวน

6. ทิ้งขยะให้ถูกที่

7. ต้องการความช่วยเหลือ กรุณาแจ้งเจ้าของบ้าน

ด้านกฎระเบียบของกลุ่ม (คณะกรรมการ) ได้แก่

1. มีการประชุมเดือนละ 1 ครั้ง

2. เจ้าของโฮมสเตย์ต้องมารับ –ส่งนักท่องเที่ยวทุกครั้ง

3. เจ้าของโฮมสเตย์จะต้องเป็นบ้านที่มีเจ้าของบ้านอยู่กับนักท่องเที่ยวทุกครั้ง

4. กลุ่มรถท้องถิ่นต้องนำรถมารับนักท่องเที่ยว

5. สมาชิกทุกคนต้องเข้าหูน หุ่นละ 100 บาท อย่างน้อย 1 หุ่น

6. สมาชิกทุกคนที่มีรายได้จะต้องจ่าย 10% ของรายได้แต่ละครั้งให้กลุ่มท่องเที่ยวบ้านคลองเขื่อน โดยจะนำรายได้ส่วนนี้

ไปใช้ในกิจการสาธารณประโยชน์ เช่น ทุนการศึกษาเด็กยากจน ช่วยเหลือคนชรา และค่าใช้จ่ายในการทำกิจกรรมของกลุ่ม

อภิปรายผล

ผลการศึกษาความต้องการในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่ตำบลคลองเขื่อน จากเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว และผู้ที่เกี่ยวข้อง ต้องการให้มีการพัฒนา จุดขายสินค้าของชุมชน มีจุดดูงานใหญ่ๆ รวมกันในหมู่บ้านเพื่อรวมสินค้าและกระจายนักท่องเที่ยวเข้าสู่พื้นที่ ต้องการให้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ให้เข้าสู่มาตรฐาน ต้องการให้มีการพัฒนารูปแบบของสินค้าของท้องถิ่นร่วมกับการท่องเที่ยว ต้องการให้มีการส่งเสริมด้านการตลาดการท่องเที่ยว มีการจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ มีผู้จัดการด้านการท่องเที่ยว มีการนำเสนอของดีประจำอำเภอ ผลิตภัณฑ์ OTOP มะม่วงให้มีอัตลักษณ์ ต้องการให้มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานเดียวกัน ในการต้อนรับนักท่องเที่ยว ผลการศึกษาสอดคล้องกับ Caballe (1999) ที่พบว่ารูปแบบของการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีการให้บริการที่พักแรมสำหรับนักท่องเที่ยวเป็น 2 รูปแบบหลัก คือ การให้เช่าบ้านทั้งหลังและการแบ่งให้เช่าเป็นรายห้อง ผู้พักแรมส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนหนุ่มสาว โดยการเข้าพักเป็นครอบครัวพร้อมเด็กเล็ก โดยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จัดเป็นชนชั้นกลางที่ต้องการมาพักผ่อนและรับประทานอาหารที่ดี การศึกษานี้ยังพบว่าการท่องเที่ยว มีผลดีต่อเศรษฐกิจและยังเป็นโอกาสที่เกษตรกรจะใช้ในการปรับปรุงบ้านเพื่อการสร้างรายได้ที่เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวยังสร้างงานและรายได้และเพิ่มบทบาทให้กับ เพศหญิงในการทำงานโดยที่เพศชายยังคงมีบทบาทในการดูแลภาพรวมต่อไป และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ปองพล ธวัชหทัยกุล ชัชฎารัตน์ มุกดา และเวศรินทร์ สาริเศวตสุวรรณ (2550) ที่กล่าวถึงแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ว่ามี 4 ด้าน คือ 1) ด้านการพัฒนาทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว 2) ด้านการพัฒนาบริการการท่องเที่ยว 3) ด้านกลยุทธ์พัฒนาการตลาดและประชาสัมพันธ์ และ 4) ด้านกลยุทธ์พัฒนาด้านอื่นๆ และสอดคล้องกับทวิศักดิ์ ทิพยมหิษฐ์ และครรชิต มาระโกชน (2546) ที่พบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดเบญจบุรพาสุวรรณภูมิให้ความสำคัญต่อการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวและการให้ความสำคัญในด้านความปลอดภัยของการเดินทางท่องเที่ยว

ผลที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลคลองเขื่อน ทำให้คณะกรรมการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวของตำบลคลองเขื่อนนำผลจากการ

ศึกษามาใช้กำหนดแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวของพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของอาทิตย์ โชติวิริยวานิชย์ ปัญญา หนั้นเก็บ และทิพวรรณ ลิ้มงูร (2556) ที่กล่าวว่า การท่องเที่ยว โดยชุมชนทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนาดังต่อไปนี้ และผลการศึกษา ของนางสุศดา เชนนะสิริ (2556) ที่กล่าวว่า การพัฒนาศักยภาพชุมชน เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนต้องได้รับความร่วมมือ จากผู้นำท้องถิ่นและสมาชิกในชุมชน ทั้งนี้ควรเป็นการพัฒนาที่มีความ ยั่งยืนตามแนวทางของ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2545) ที่กล่าวว่า การพัฒนาควรมีความสมดุลระหว่างความต้องการของ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ความต้องการของชุมชนท้องถิ่นและขีดความสามารถของทรัพยากรการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 หน่วยงานภาครัฐ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดฉะเชิงเทรา ควรสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาปรับปรุง อบรมพนักงาน การสร้างจุดขาย จุดเด่นให้เป็นที่น่าสนใจมากขึ้น มีการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ สถานที่ท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น รวมถึงการส่งเสริมการค้า นิเทศธุรกิจที่พักรวมเพื่อการท่องเที่ยวในรูปแบบของโฮมสเตย์ให้ มีมาตรฐานในการดำเนินงานมากขึ้น

1.2 องค์การบริหารส่วนตำบลคลองเขื่อน ควรมีการ สนับสนุนให้คณะกรรมการที่ดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวชุมชน มีความสามารถในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยอิสระ โดยการสนับสนุนให้มีการแต่งตั้ง ผู้จัดการด้านการท่องเที่ยว หรือ ผู้ที่ทำหน้าที่ดูแล ขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของชุมชนตำบล คลองเขื่อน

1.3 ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว ในชุมชน คลองเขื่อน ควรมีการร่วมมือกันสร้างมาตรฐานในการต้อนรับและ ให้บริการนักท่องเที่ยวร่วมกัน โดยเฉพาะกลุ่มผู้ให้บริการที่พักรวม แบบโฮมสเตย์ควรมีการร่วมมือกันกำหนดราคามาตรฐานในการ ให้บริการและร่วมกันพัฒนารูปแบบกิจกรรมในการบริการควบคู่กับ การให้บริการที่พักรวมเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน และเป็น การกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวไปสู่ท้องถิ่น เช่น การร่วมมือกับรถท้องถิ่นในการท่องเที่ยวชมทัศนียภาพ การเข้าชม สวนผลไม้ในท้องถิ่น เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยต่อเนื่องเพื่อการศึกษาศักยภาพ ของพื้นที่ทางการท่องเที่ยวในอำเภอคลองเขื่อน และอำเภออื่นๆ ในจังหวัดฉะเชิงเทรา

2.2 ควรมีการศึกษาพฤติกรรมและความพึงพอใจของ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่โดยทำการศึกษาทั้ง นักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ

2.3 ควรมีการศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสม กับการพัฒนาเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อให้เกิดการ รูปแบบของการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับชุมชนและเป็นการ ท่องเที่ยวที่มีความยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2554). **แผนพัฒนาการท่องเที่ยว แห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559**. สืบค้นเมื่อ 13 ธันวาคม 2557. จาก <http://www.mots.go.th>

กัลยา วาณิชย์บัญชา. (2548). **สถิติสำหรับงานวิจัย**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2545). **การท่องเที่ยวและการต้อนรับนักท่องเที่ยว**. สถาบันฝึกอบรมการโรงแรม และการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : ไทย ยูเนี่ยน กราฟฟิกส์.

ครรชิต มาระโกชน์ และทักษิณาภรณ์ สมบูรณ์. (2558). **รายงานการ วิจัยเรื่องการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อการเรียนรู้ : กรณีศึกษาตำบลคลองเขื่อน จังหวัด ฉะเชิงเทรา**. ฉะเชิงเทรา : มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.

ครรชิต มาระโกชน์. (2555). **รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนา โปรแกรมการท่องเที่ยวสำเร็จรูปเพื่อตอบสนองความ ต้องการพฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวไทย : กรณีศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา**. ฉะเชิงเทรา : มหาวิทยาลัยราชภัฏ ราชนครินทร์.

ชอบ เข้มกลัด และโกวิท พวงงาม. (2547). **การวิจัยปฏิบัติการ อย่างมีส่วนร่วมเชิงประยุกต์**. กรุงเทพฯ : เสมาธรรม.

ชูศรี วงศ์รัตน์. (2553). **เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย**. พิมพ์ ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ : ไทเนรมิตกิจ อินเตอร์ โพรเกรสซิฟ.

ทวีศักดิ์ ทิพยมหิษฐ์ และครรชิต มาระโกชน์. (2546). **รายงานการ วิจัยเรื่องโครงการศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดนครนายก จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดสมุทรปราการ และจังหวัดสระแก้ว**. ฉะเชิงเทรา : มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.

นิตา ชักกุล. (2550). **อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประเวศ วัชสี. (2544). **การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน**. **จุลสาร การท่องเที่ยว**. 20(3), 4-14.

- ปองพล ธวัลหทัยกุล ชัชฎารัตน์ มุกดา และวศิรินทร์ สารีเศวตสุวรรณ. (2550.) รายงานการวิจัยเรื่องแนวทางในการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- นาฏสุตา เชนนะสิริ. (2556). การพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน : กรณีจังหวัดภูเก็ตและจังหวัดชลบุรี. วารสารจันทร์เกษมสาร. 19(36) : 41-50.
- พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจด์. (2553). การท่องเที่ยวชุมชน. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- พีรสิทธิ์ คำนวนศิลป์ และศุภวัฒน์นากร วงศ์ธนวุธ .(2550). สถิติพื้นฐานเพื่องานวิจัยท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- สันติชัย เอื้อจงประสิทธิ์. (2550). การท่องเที่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย. จุลสารการท่องเที่ยว. 26(1), 7
- สำนักงานสถิติจังหวัดฉะเชิงเทรา. (2561). การวิเคราะห์และสรุปสถานการณ์ ชุดข้อมูลกลางเรื่อง “การท่องเที่ยว”. สืบค้นเมื่อ 7 เมษายน 2561. จาก <http://chchsao.nso.go.th>.
- สินธุ์ สโรบล อุดร วงษ์ทับทิม สุภาวิณี ทรงพรวาณิชย์ เบญจวรรณ วงศ์คำ และอนงค์นาฏ ปัญญาใหญ่. (2556). การท่องเที่ยวโดยชุมชน : แนวคิดและประสบการณ์พื้นที่ภาคเหนือ. เชียงใหม่ : วนิตา เพลส.
- อาทิตย์ โชติวิริยวาณิชย์ ปัญญา หมั่นเก็บ และทิพวรรณ ลิ้มงูร. (2556). การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนหลวงพุด-ท่านเลี่ยม เขตลาดกระบัง. วารสารเกษตรพระจอมเกล้า. 31(2), 47-57
- Caballe A. (1999). Farm tourism in Spain : a gender perspective. *GeoJournal*. 48(3), 245-252.
- Leiper, N. (1995). *Tourism management*. Victoria : RMIT Press.
- Mill, R. C. (1990). *Tourism the international business*. New Jersey : Prentice Hall.